

دانشگاه قرآن و حدیث

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته علوم حدیث

گرایش تفسیر اثری

روش‌شناسی تفسیر قرآن به قرآن روایی با تکیه بر روایات نورالثقلین

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین دکتر علی راد

استاد مشاور

حجت الاسلام و المسلمین دکتر علیرضا قائمی نیا

دانشجو

مسعود حسن زاده گلشانی

تفسیر قرآن به قرآن روایی، روشی است که در روایات قرآن به قرآن پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام بکار رفته است. از جمله گونه‌های این روش می‌توان به گونه‌ی معناشناسی، بینامتنی، موضوعی و تاریخی اشاره کرد. در گونه‌ی معناشناسی به تفصیل معنای مجمل، ارائه‌ی واژگان یا عبارات هم‌معنا و میزان فراگیری معانی آیات می‌پردازد.

گونه‌ی بینامتنی از تاثیر متون روایی ناظر به قرآن، در تفسیر قرآن به قرآن بحث می‌کند. آیات نظیر، سطوح دلالی، قیاس فرضی، اطلاعات دایره‌المعارفی و با هم‌آبی و هم‌نشینی، از جمله روش‌های به کار رفته در روایات ائمه می‌باشد. با استفاده از این روش‌ها روایت‌قابلیتی از آیه را آشکار می‌کند و بدین سبب امکان تعامل تفسیری این آیه با سایر آیات قرآن فراهم می‌گردد.

در گونه‌ی موضوعی از عرضه و سنجش محتوای آیات با یکدیگر، نظر قرآن حول موضوعی خاص تبیین می‌شود. دستیابی به آیات استنادی امام علیؑ از طریق کلید واژه‌ها، جستجوی مفهومی و اطلاعات دایره‌المعارفی مفسر امکان‌پذیر است. استنتاج آیات و جمع‌بندی مفاهیم آنها، گام بعدی در دستیابی به نظر جامع قرآن است. قواعد معناشناسی نیز در هر دو زمینه کارآمد است. در موارد محدودی نیز تفسیر مقاصدی در روایات قرآن به قرآن انعکاس یافته است.

در گونه‌ی تاریخی، با ارائه‌ی برخی اطلاعات تاریخی - نزولی آیات، زمینه‌ی تعامل تفسیری آنها فراهم می‌گردد. این اطلاعات می‌تواند از آیه‌ی قرآن بدست آمده یا امام علیؑ بدان اشاره نماید. اطلاعات تاریخی - نزولی، شامل ترتیب تنزیلی آیات و داده‌های تاریخی متن، نظیر ملازمات فرهنگی، سیاسی، نگارشی و انحصاری متن آیه می‌باشد. این اطلاعات با آگاهی از شبکه‌ی ارتباطی آیات و اطلاعات دایره‌المعارفی مفسر فراهم می‌گردد.

واژگان کلیدی: روش‌شناسی، تفسیر قرآن به قرآن، معناشناسی، تفسیر موضوعی، تفسیر تاریخی، بینامتنیت.